

Poznań, dnia 27 grudnia 2024 roku

prof. UAM dr hab. Katarzyna Kokocińska
Zakład Publicznego Prawa Gospodarczego
Wydział Prawa i Administracji UAM w Poznaniu

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

autorstwa Pani mgr Bereniki Pilaszek
pt.: „Unijny system pomocy państwa w obliczu kryzysów”
Promotor: Prof. dr hab. Maria Królikowska – Olczak
Promotor pomocniczy: dr Anna Górczyńska

W wykonaniu uchwały Rady Naukowej Dyscypliny Nauki Prawne Uniwersytetu Łódzkiego powołującej mnie na recenzenta w przewodzie doktorskim Pani **mgr Bereniki Pilaszek** pt.: „Unijny system pomocy państwa w obliczu kryzysów”, 2024 r., s. 273, zawierająca pozytywną ocenę oraz wniosek o podjęcie dalszych czynności w przewodzie doktorskim, w tym dopuszczenie Pani mgr Bereniki Pilaszek do publicznej obrony.

Na poparcie powyższych wniosków przedstawiam szczegółową opinię recenzowanej rozprawy doktorskiej.

Na potrzeby sporządzenia niemniejszej recenzji zostały zastosowane następujące kryteria i elementy oceny:

- 1) trafność wyboru obszaru, przedmiotu badań i tematu rozprawy,
- 2) oryginalność tez naukowych, złożoność celów badawczych oraz struktura pracy,
- 3) przydatność praktyczna rozprawy,
- 4) stopień realizacji założeń badawczych,
- 5) skala uwag merytorycznych i formalnych,
- 6) konkluzje.

1. Temat pracy, założenia i cel pracy oraz metody badawcze

Praca pt.: mgr Bereniki Pilaszek pt.: „Unijny system pomocy państwa w obliczu kryzysów”, liczy 273 strony maszynopisu, w tym 241 stron tekstu podstawowego wraz ze *Wstępem* (ss. 8-19) i *Zakończeniem* (s. 235-247). Wskazana przez Autorkę literatura obejmuje 194 pozycji, wykaz ważniejszych aktów prawnych, a także wykaz orzeczeń oraz rozstrzygnięć instytucji unijnych i organów krajowych.

Wybór tematyki odnoszącej się do pomocy państwa, jako jednej z kluczowych instytucji publicznego prawa gospodarczego, należy ocenić pozytywnie, i to zarówno ze względu na znaczenie teoretycznoprawne, jak i ze względu na wymiar praktyczny. Badania nad prawnymi aspektami pomocy państwa (pomocy publicznej) i charakterystyka prawna tej instytucji były i są podejmowane. Na tle tych opracowań rozprawa doktorska Pani Magister wyróżnia się kompleksowością ujęcia problematyki. Na podkreślenie zasługuje fakt, że Autorka odniosła dotychczasowy dorobek doktryny oraz orzecznictwa do bardzo aktualnego problemu określanego przez Nią jako „kryzys”, „sytuacje kryzysowe”, do których zalicza kryzys finansowy, gospodarczy oraz kryzy związany z inwazją Rosji na Ukrainę.

Wybrany przez Panią Magister przedmiot badań jest aktualny i ciekawy, a wynik badań stanowi wartość, która wpłynie na postrzeganie instytucji pomocy publicznej w kontekście sytuacji nadzwyczajnych wywołanych kryzysami.

Tytuł pracy wskazuje, że Autorka rozprawy uczyni przedmiotem swoich naukowych dociekań unijny system pomocy państwa, w wyodrębnionym i zakreślonym przedmiotowo polu badawczym – jakim jest występowanie sytuacji kryzysowych stanowiących według Autorki katalizator ewolucji unijnego systemu prawa pomocy publicznej.

Na tle tak sformułowanego tytułu rozprawy doktorskiej, w związku z jej treścią, powstaje wątpliwość czy faktycznie przedmiotem analizy jest całościowo ujęty unijny system pomocy państwa przyjmując, że system to zbiór zasad, instytucji prawnych, organów wyposażonych w określone kompetencje i wykonujących określone zadania publiczne, powiązane ze sobą, tworzące spójną całość w wyodrębnionym obszarze stosunków społeczno-gospodarczych. Autorka takiej kompleksowej analizy nie prowadzi (i moim zdaniem przy wyborze tej tematyki nie zachodzi taka potrzeba, na co z resztą dalej sama wskazuje np. s. 9). Pani Magister odwołuje się do kluczowych elementów kształtujących instytucję prawną pomocy państwa (choć dalej określa system pomocy państwa jako narzędzie w ujęciu ekonomicznym), które odpowiednio poddaje

analizie w odniesieniu do aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej i na tym tle je weryfikuje. Dlatego zaproponowany tytuł rozprawy traktować należy jako zakreszenie pola badawczego, nie zaś jako zapowiedź systemowej analizy, co z resztą byłoby trudne w ramach rozprawy doktorskiej. Warto byłoby jednak wyjaśnić (doprecyzować, zdefiniować na potrzeby badań) czytelnikowi czy prowadzone analizy obejmują wybrane (jakie?) elementy system pomocy państwa czy system prawa pomocy państwa, tym bardziej, że Doktorantka wskazuje, że celem pracy jest analiza konstrukcji i ewolucji instrumentów pomocy (a nie systemu jako całości) państwa w związku z przełomowymi precedensami (s. 9).

Autorka we *Wstępie* (s. 18) formułuje tezę cyt.: „Unijny system pomocy państwa stanowi efektywne narzędzie zapobiegania negatywnym skutkom gospodarczym, w sytuacji wystąpienia kryzysu o charakterze systemowym mającego wpływ na rynek wewnętrzny UE” poddając ją weryfikacji. Jednocześnie Pani Magister formułuje kilka trafnych, choć zróżnicowanych zakresowo, pytań badawczych, w tym o spójność narzędzi kontroli, uwzględnienie ekonomicznych aspektów funkcjonowania rynku wewnętrznego, efektywność regulacji prawnych itd., które mają mieć charakter pomocniczy dla weryfikacji tezy. Jako kluczowe Autorka wskazuje na potrzebę udzielenia odpowiedzi na pytanie „W jaki sposób występowanie różnorodnych sytuacji kryzysowych wpłynęło na kształtowanie się unijnego systemu pomocy państwa?”.

Metody badawcze wskazane przez Panią Magister w recenzowanej pracy, to metoda formalno-dogmatyczna, metoda historyczno-opisowa oraz empiryczno-prawna a także ekonomiczna analiza prawa. Trzeba przy tym podkreślić, że Autorka szczególnie starannie opisała metody badawcze, które zamierzała zastosować w toku prowadzonych badań. Nadto na potrzeby analizy odwołała się i scharakteryzowała podstawowe zasady, które z punktu widzenia oddziaływania państwa (jego interwencji) na gospodarkę, stanowią kluczowe kryteria dla oceny efektywności instytucji publicznych. Autorka przyjęła, że takie zasady jak zasada pomocniczości, zasada proporcjonalności i zrównoważonego rozwoju umożliwiają przeprowadzenie „testu efektywności” w ramach ekonomicznej analizy prawa, ale przydatne są jednocześnie w analizach prawnych. Jak twierdzi Autorka (przywołując literaturę) zasady te stają się prawnym odpowiednikiem ekonomicznych wskaźników skuteczności, wydajności i trwałości, a nadto istotne zasady pomocniczości i proporcjonalności powiązane są z instrumentami i procesami gospodarczymi służącymi do oceny zarówno legalności, jak i wykonalności polityk europejskich. Z tego też powodu Pani Magister pomocniczość, proporcjonalność i zasadę zrównoważonego

rozwoju ujętych jako wartości przyjęła w pracy kryterium oceny efektywności regulacji unijnego systemu pomocy publicznej. Ujęcie powyższe uznać należy za wartościowe.

2. Ocena formalnych wymogów rozprawy doktorskiej

Na ocenę formalną rozprawy wpływa bez wątpienia zaproponowana tematyka pracy i sposób jej prezentacji w powiązaniu z przyjętą strukturą rozprawy doktorskiej.

Konstrukcja pracy nie budzi zastrzeżeń. Treść zawarta w poszczególnych rozdziałach odpowiada merytorycznie zaproponowanym tytułom rozdziałów, sposób ich ujęcia, a w szczególności podział na rozdziały i wewnętrzna ich konstrukcja nie odbiegają od przyjętych standardów.

Autorka dokonała podziału pracy na IV rozdziały: Rozdział I *Źródła i ewolucja pojęcia pomocy państwa w prawie Unii Europejskiej* (s. 20-56), Rozdział II *Ramy prawne systemu pomocy państwa w Unii Europejskiej* (s. 57 - 108), Rozdział III *Ekonomiczne aspekty udzielania pomocy państwa* (s. 109 - 176), Rozdział IV *Kryzys jako katalizator ewolucji unijnego systemu prawa pomocy państwa* (s. 177 – 234). Całość poprzedza *Wstęp* (s. 8-19) a wieńczy *Zakończenie* (s. 235-241).

Objętość i zakres poszczególnych rozdziałów wskazują, że konstrukcja pracy jest przemyślana. W strukturze pracy Pani Magister wyodrębniła w każdym z rozdziałów podsumowania, które stanowią nie tylko wnioski cząstkowe, ale także materię dla formułowania ostatecznych wniosków badawczych. Pozwalają jednocześnie czytelnikowi na śledzenie toku rozumowania, które przyświeca Autorce, i lepsze zrozumienie Jej twierdzeń.

Od strony redakcyjnej praca napisana jest poprawnie. Zdarzają się pojedyncze błędy stylistyczne, interpunkcyjne oraz niejednolite i nieprecyzyjnie sporządzone przypisy. Jest to jednak kwestia wtórna z punktu widzenia przygotowanej pracy, choć konieczna do uwzględnienia przy korekcie autorskiej w przypadku ewentualnego druku rozprawy.

Źródła prawa i literatura wykorzystane zostały przez Autorkę w sposób prawidłowy w przyjętej koncepcji pracy.

3. Ocena merytoryczna

Przedmiotem swoich rozważań Autorka uczyniła (zgodnie z użytą przez Nią nomenklaturą) system pomocy państwa i jego ewolucję stanowiącą wynik opisanych w rozprawie kryzysów. Zamiarem Autorki było przeprowadzanie krytycznej oceny funkcjonowania tego systemu w sytuacjach zaistnienia współczesnych kryzysów w drodze analizy obowiązujących przepisów prawa, aktów *soft law* oraz orzecznictwa. Z tego też powodu jako główny cel badawczy postawiła sobie Pani Magister analizę konstrukcji i ewolucji instrumentów pomocy państwa.

Tak wyznaczony zakres badań (i odpowiednio cel pracy) należy uznać za nowatorskie, choć poruszana problematyka na stałe wpisała się w dyskurs naukowy, to sposób prezentacji zagadnienia wskazuje na potencjał badawczy podjętej problematyki. To właśnie w szczególności na podkreślenie zasługuje sposób ujęcia przedmiotowej problematyki i prowadzenia badań. Rozprawa doktorska zawiera obszerne fragmenty o charakterze opisowym (Rozdział I i II, III mogłyby stanowić kompendium wiedzy na temat instytucji prawnej pomocy państwa), jednak poddane ocenie rozwiązania związane z dopuszczalnością udzielania pomocy w sytuacjach kryzysowych (według przyjętych przez Doktorantkę kryteriów) powodują, że praca ma zarówno walor teoretyczno-prawny, jak i praktyczny. Determinuje to pozytywną ocenę.

Rozważania Doktorantka rozpoczyna od prezentacji zagadnień ogólnych (*Rozdział I Źródła i ewolucja pomocy państwa w prawie Unii Europejskiej*). W rozdziale tym przedstawiony został rozwój protekcyjizmu państwowego oraz geneza kształtowania się przepisów prawa odnoszących się do kontroli jej udzielania. Autorka trafnie diagnozuje przyczyny intensywnych zmian ram prawnych odnoszących się do pomocy państwa i potrzebę wypracowania wspólnych zasad jej stosowania (w tym niezgodności z rynkiem wewnętrznym), przyjęcia wspólnego zakresu definicji pomocy państwa.

Także Rozdział II *Ramy prawne systemu pomocy państwa w Unii Europejskiej* ma głównie charakter opisowy. Autorka prezentuje podstawowe pojęcie jakim jest pomoc państwa w odniesieniu do regulacji prawnych i dorobku orzeczniczego. Rozważania podjęte w tym rozdziale przez Panią mgr Pilaszek mają istotny walor porządkujący (w odniesieniu do spójności przyjmowanych rozwiązań) z punktu widzenia badań zakreślając dalszą perspektywę ich prowadzenia. Autorka konstatuje, że pojęcie pomocy państwa stanowi dynamicznie rozwijającą się

koncepcję (s. 107), choć wydaje się, że przeprowadzona analiza świadczy o ciągłym rozwoju instytucji pomocy państwa niż tylko samego pojęcia. Z resztą taki wniosek wynika z podsumowania zawartego na s. 107 rozprawy, gdzie Autorka podkreśla konieczność odniesienia pojęcia pomocy państwa do innych koncepcji i pojęć w tym obszarze, które wpływają ostatecznie na treść tego kluczowego analizowanego przez Nią pojęcia. Dokonuje jednocześnie oceny systemu pomocy państwa jako sformalizowanego i zcentralizowanego, odnosząc tę uwagę do instytucji nadzoru oraz ustanawiania wyjątków od przyjętych reguł. Wątek wyjątków od ogólnych reguł jako narzędzia przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym stanowi bardzo ciekawy element analizy. Autorka wskazuje, że interpretacja a także praktyka stosowania reguł z art. 107 TFUE w zakresie wyjątków od zakazu udzielania pomocy państwa jest zmienna w zależności od potrzeb i warunków występujących na rynku, co świadczy o elastyczności przyjmowanych rozwiązań głównie w związku ze stosowaniem *soft law*. Podkreślając znaczenie aktów typu *soft law* Doktorantka formułuje spostrzeżenie, że wraz z regulacjami proceduralnymi umożliwiają one skuteczną i spójną reakcję UE w przypadku występowania kryzysów, reakcję, która podlega nadzorowi ze strony instytucji unijnych a także kontroli sądowej (s. 108). Spostrzeżenia te są trafne, ale wymagają głębszego uzasadnienia np.: granic modyfikacji ogólnych reguł, zakresu elastyczności systemu pomocy publicznej, oddawania pola *hard law* na rzecz *soft law*.

Rozważania podjęte w Rozdziale III, podobnie jak w Rozdziale II, pozwalają Doktorantce na podjęcie szczegółowych badań w Rozdziale IV. Rozdział III zatytułowany *Ekonomiczne aspekty udzielania pomocy państwa* zawiera analizę ekonomicznych aspektów związanych z regułami pomocy państwa. Autorka przede wszystkim koncentruje się na ekonomicznym uzasadnieniu kontroli pomocy państwa, w tym racjonalności oraz zasadności udzielenia pomocy i jej wpływu na funkcjonowanie rynku wewnętrznego. Autorka przybliża zasady i metody kontroli *ex-ante* i *ex-post* korzystając z opracowań także o charakterze ekonomicznym. Przeprowadzona analiza pozwala Doktorantce sformułować wniosek o konieczności stosowania ekonomicznego podejścia do pomocy publicznej, co pozwala na lepsze określenie korzyści np. społecznych a także skutków jej udzielania np. zakłócenie konkurencji (s. 175), a w konsekwencji powoduje unowocześnienie systemu kontroli (s. 176). Takie podejście wpływa na zmianę polityki ukierunkowania pomocy. Autorka wspomina, że poprawa procesu udzielania pomocy sprzyja nowym inwestycjom, wzrostowi gospodarczemu i tworzeniu miejsc pracy, ale nie rozwija tego wątku, który moim zdaniem jest kluczowy z punktu widzenia koncepcji pomocy państwa jako instrumentu rozwoju społeczno-gospodarczego. Nie odnosi go także do aktualnych unijnych strategii rozwoju i celów

w nich sformułowanych, co pozwoliłoby Doktorantce na szerszą perspektywę w analizie rozwiązań prawnych oraz aktów *soft law*.

Jako szczególnie poznawcze należy uznać badania przeprowadzone przez Panią Magister w ramach Rozdziału 4 zatytułowanego *Kryzys jako katalizator ewolucji unijnego systemu prawa pomocy państwa*, które mają istotne znaczenie dla ostatecznych konkluzji. Autorka przeprowadzając charakterystykę ram prawnych (w szerokim rozumieniu) wprowadzonych w związku z opisywanymi sytuacjami kryzysowymi, czyli kryzysem finansowym 2008 r., kryzysem gospodarczym wywołanym epidemią COVID 19 oraz kryzysem wywołanym inwazją Rosji na Ukrainę, poddaje je ocenie z punktu widzenia efektywności działań. Pani Magister podkreśla znaczenie wprowadzonych tymczasowych ram prawnych uznając je jako niezbędne ze względu na negatywne oddziaływanie sytuacji kryzysowych na gospodarkę państw członkowskich UE, jak i funkcjonowanie rynku wewnętrznego UE. Trafnie zwraca uwagę na fakt, że przyjmowane tymczasowe środki pomocowe ukierunkowane były nie tylko na przeciwdziałanie skutkom kryzysów, ale także na realizację kluczowych celów rozwojowych UE takich jak inwestycje w sektorach strategicznych i przejście na gospodarkę zero emisyjną, budowanie gospodarki innowacyjnej itd. (s. 231). O ile ocenę przyjętych rozwiązań z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju można uznać za zadawalającą, o tyle ocenę środków pomocowych z punktu widzenia zasady proporcjonalności należałoby rozwinąć. Nie można bowiem ograniczyć się do stwierdzenia o braku wszczętych postępowań przez KE i cyt.: „co wskazywać może na łagodną (? - KK) ocenę tej kategorii zgłaszanych środków” (s. 232). Tym bardziej, że w przypisie nr 575 Autorka wskazuje przykład środka i wydanej decyzji przez Komisję Europejską. Ostatecznie Doktorantka we wnioskach do Rozdziału IV podkreśla, że pomoc państwa stanowi strategiczne narzędzie interwencji państwa w sytuacjach kryzysowych, wskazując za M. Królikowską - Olczak także na elastyczne stosowanie podejścia do regulacji zasad pomocy państwa. Ocenę w ujęciu ekonomicznym (ocena wpływu na funkcjonowanie gospodarki) Doktorantka uzupełnia oceną środków pomocowych w ujęciu prawnym (s. 233-234) z punktu widzenia stosowania art. 107 ust. 2 i 3 TFUE odnoszących się do tymczasowych ram, które Jej zdaniem cyt. „...zapewniają przejrzystość i pewność prawa w zakresie legalności pomocy państwa (...) pozwalają państwom „łatwiej” (? - KK) zaprojektować program pomocy.” Za trafne należy uznać spostrzeżenie Pani Magister o przejrzystości procedur oceny środków przez KE. Jednak te istotne wnioski wymagają większej precyzji i uzasadnienia. Tym bardziej, że częściowe wnioski prowadzą Autorkę do przyjęcia ostatecznego wniosku „o szybszym i bardziej skoordynowanym działaniu” (s. 234).

***

Przeprowadzone przez Autorkę badania, których efekt odzwierciedla recenzowana rozprawa doktorska, służyły realizacji przyjętego przez Nią celu, jakim było przede wszystkim analiza konstrukcji i ewolucji instrumentów pomocy państwa podczas trzech przełomowych precedensów: kryzysu finansowego z 2008 roku, wybuchu pandemii Covid19 w 2020 roku oraz eskalacji agresji wojskowej Rosji na Ukrainę w 2022 r. oraz krytyczna ocena funkcjonowania unijnego systemu pomocy państwa w sytuacjach występowania współczesnych kryzysów o charakterze systemowym, w szczególności przez analizę obowiązujących regulacji, stosowania aktów o charakterze *soft-law* oraz orzecznictwa (s. 9). Autorka we *Wstępie* sformułowała tezę badawczą tezę cyt.: „Unijny system pomocy państwa stanowi efektywne narzędzie zapobiegania negatywnym skutkom gospodarczym, w sytuacji wystąpienia kryzysu o charakterze systemowym mającego wpływ na rynek wewnętrzny UE”.

Temu wyzwaniu Pani mgr Berenika Pilaszek podolała dokonując weryfikacji ram prawnych środków pomocy państwa przyjętych w wybranych na potrzeby badań sytuacjach kryzysowych, co było niezbędne do udowodnienia tak sformułowanej tezy. Ostatecznie Pani Magister trafnie przyjmuje, że „...regulacje (prawne – KK) UE w zakresie pomocy państwa stanowią efektywne narzędzie zapobiegania i łagodzenia skutków kryzysów gospodarczych, lecz efekt ich zastosowania zależy jest od wielu czynników, takich jak charakter i skala kryzysu, koordynacja działań państw członkowskich, egzekwowanie zgodności oraz szerszego kontekstu polityki gospodarczej i reform strukturalnych. Unijny system pomocy państwa ukształtowany jest w oparciu o generalne ramy prawne zawarte w TFUE, rozbudowanym prawodawstwie wtórnym, aktach o charakterze *soft law*, praktyce decyzyjnej KE oraz orzecznictwie sądów unijnych. System ten posiada rozwinięte ramy koncepcyjne z swoistymi formalnymi definicjami, zasadami i regułami proceduralnymi. (...) W analizowanych przypadkach zastosowane tymczasowe zmiany stosowania reguł pomocy państwa nie tylko zapobiegły bądź złagodziły znaczne zaburzenia w gospodarkach państw członkowskich, ale również umożliwiały konkretyzację kierunku trwałych zmian regulacji prawnych w danych branżach lub sektorach.” (s. 240-241).

Autorka zapowiedziała również, że odpowie na następujące pytania badawcze:

- „1. W jaki sposób występowanie różnorodnych sytuacji kryzysowych wpłynęło na kształtowanie się unijnego systemu pomocy państwa?
2. Czy unijne regulacje dotyczące pomocy państwa stanowią spójne narzędzie kontroli umożliwiające modyfikację zasad jej udzielania w odpowiedzi na zmiany sytuacji na wspólnym rynku?
3. Czy unijne regulacje dotyczące pomocy państwa w wystarczającym stopniu uwzględniają ekonomiczne aspekty funkcjonowania wspólnego rynku wewnętrznego?
4. Czy unijne regulacje w zakresie pomocy państwa stanowiły efektywne narzędzie mogące skutecznie zapobiegać lub łagodzić skutki gospodarczych kryzysów o różnym podłożu (kryzys finansowy z 2008 r., , wybuchu pandemii Covid19 w 2020 r. oraz eskalacji agresji wojskowej Rosji na Ukrainę w 2022 r.)?
- 4.1. Czy ich zastosowanie było niezbędne dla zachowania funkcjonowania rynku wewnętrznego?
- 4.2. Czy podjęte działania były proporcjonalne do rzeczywistego zagrożenia dla rynku wewnętrznego?
- 4.3. Czy umożliwiają realizację zrównoważonego rozwoju gospodarczego?

Odnosząc się do wyników badań, które posłużyć miały Autorce udzieleniu odpowiedzi na postawione powyżej pytania badawcze:

- I. Autorka wykazała, że unijny system pomocy państwa uległ przekształceniu w kompleksowe ramy uwzględniające zróżnicowane czynniki gospodarcze, społeczne i polityczne, system ten wskazuje na potencjał do przystosowywania się i zapewniania tymczasowej elastyczności w sytuacjach kryzysowych przy jednoczesnej ochronie konkurencji na rynku wewnętrznym. Jednocześnie wskazuje na szczególną rolę regulacji udzielania pomocy państwa dla przyszłości UE. Ten wątek wymagałby rozwinięcia i zweryfikowania w kontekście silnie eksponowanych koncepcji polityki przemysłowej UE np. otwartej autonomii strategicznej.
- II. Trafnie wskazuje Pani Magister, że unijne zasady kontroli pomocy państwa (jako element analizowanego systemu - KK) stanowią silnie sformalizowaną i wielopoziomową regulację prawną, której celem jest umożliwienie stosowania jej przez wszystkie państwa członkowskie w sposób spójny; natomiast co do

formułowania wniosku o możliwości stosowania tych reguł w sposób niebudzący wątpliwości (jak należy rozumieć interpretacyjnych?), byłabym ostrożniejsza.

- III. Zgadzam się z Autorkom, że w toku rozwoju unijne regulacje w zakresie pomocy państwa wykształciły własną, swoistą siatkę koncepcyjną, która niezbędna dla spójnego stosowania przepisów prawa przy jednoczesnym umożliwieniu zachowania elastyczności i uwzględnieniu okoliczności i celów, co jest szczególnie istotnym elementem w przypadku wystąpienia sytuacji o charakterze kryzysowym.
- IV. Autorka wykazała, że unijne przepisy regulujące kwestię udzielania pomocy państwa charakteryzują się licznymi wymaganiami co do aspektów ekonomicznych.

Autorka postawiła trafne pytania i udzieliła na nie odpowiedzi, choć podobnie jak w przypadku wniosków cząstkowych oczekiwać można było nieco większej precyzji.

Bez wątpienia Autorka podjęła udaną próbę prezentacji interesującego zagadnienia prawnego. Tematyka ta dała Doktorantce szeroką perspektywę do prowadzenia badań. Trafnie Pani Magister Pilaszek diagnozuje prawne problemy. Wskazując pozytywne i negatywne aspekty zagadnień z obszaru prawa pomocy publicznej, formułując własne wnioski.

Należy stwierdzić, że Doktorantka zakreślając zakres badań (podmiotowy, przedmiotowy, funkcjonalny), wnioskowania przeprowadziła w sposób zadawalający.

Osiągnięciem Pani mgr Bereniki Pilaszek jest dokonanie krytycznej analizy i charakterystyki wybranych rozwiązań prawnych z obszaru prawa pomocy publicznej, popartej badaniami i sformułowanie na ich podstawie trafnych wniosków.

4. Konkluzja

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska Pani mgr Bereniki Pilaszek pt.: „**Unijny system pomocy państwa w obliczu kryzysów**”, zawiera samodzielne przemyślenia Autorki dotyczące problematyki udzielania pomocy państwa (pomocy publicznej). Doktorantka postawiony cel pracy osiągnęła prowadząc analizę przepisów prawa oraz orzecznictwa a także powołując się na dorobek doktryny.

Praca doktorska przedstawiona do recenzji stanowi opracowanie problemu naukowego. Recenzowana praca **zasługuje na ocenę pozytywną** ze względu na trafność stawianych pytań i postawionych celów badawczych.

Sposób prowadzonych badań i dokonana analiza w ramach recenzowanej dysertacji świadczą o wiedzy Pani mgr Pilaszek z zakresu publicznego prawa gospodarczego oraz prawa unijnego.

Uważam, że recenzowana rozprawa doktorska Pani mgr Bereniki Pilaszek pt.: „Unijny system pomocy państwa w obliczu kryzysów” odpowiada wymaganiom pracy doktorskiej przewidzianym w art. 187 ustawy z dnia 29 lipca 2023 Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t. j.: Dz. U. z 2023, poz. 742 ze zm.), to jest:

- prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie nauki prawne,
- wykazuje umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej,
- stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego.

Mając powyższe na uwadze stwierdzam, że przedłożona do recenzji praca może stanowić podstawę dalszych stadiów przewodu doktorskiego.

Wnoszę o dopuszczenie Pani mgr Bereniki Pilaszek do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

prof. UAM dr hab. Katarzyna Kokocińska